

Saara Karttunen
Erityisasiantuntija

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp)

Tausta

Esityksessä on kyse alkoholilain muutoksista, jotka koskevat alkoholijuomien toimittamisen mahdollistamista asiakkaille, rajat ylittävän etämyynnin selkeyttämistä sekä väkevien alkoholijuomien verkko- ja suoratoistomarkkinoinnin mahdollistamista.

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilaki uudistettiin edellisen kerran vuonna 2017. Laki tuli nyky muodossaan voimaan vuonna 2018.

Valmisteltu esitys on osa hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Esitys pohjautuu pitkälti hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta HE 173/2024 vp, joka annettiin eduskunnalle 10.10.2024. Mainitussa esityksessä ehdotettiin alkoholijuomien toimittamisen mahdollistamista kotimaan vähittäismyyntistä ja alkoholiyhtiöstä, mutta esityksellä ei olisi selkeytetty alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Hallituksen esitystä aloitettiin käsitellä eduskunnan valiokunnissa. Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan tuli antaa lausuntonsa. Talousvaliokunta antoi lausuntonsa 21.11.2024 ja perustuslakivaliokunta 28.11.2024. Euroopan komissio antoi hallituksen esityksestä 17.12.2024 yksityiskohtaisen lausunnon, jonka mukaan lakimuutos voisi syrjiä ulkomaisia toimijoita, ellei samassa yhteydessä selkeytetä alkoholin rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Komission lausunnon perusteella hallitus päätti peruuttaa aikaisemman hallituksen esityksen ja valmistella uuden esityksen siten, että siihen sisällytettiin kotimaan toimituksen lisäksi sekä rajat ylittävää etämyyntiä että markkinointia koskevat säännökset. Uudessa hallituksen esityksessä on huomioitu talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä HE 173/2024 vp antamat lausunnot.

Esityksen tavoitteena on luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle sekä suomalaisten vapauden lisääntymiselle. Esityksellä parannettaisiin suomalaisten kuluttajien ostomahdollisuuksia ja valinnanvapautta sekä edistettäisiin tavaroiden vapaata liikkuvuutta EU:n sisämarkkinoilla. Lisäksi esityksellä parannettaisiin kansalaisten ja yritysten oikeusturvaa sekä helpotettaisiin alkoholilain noudattamista valvovien viranomaisten tulkintaa. Esityksellä parannettaisiin Suomeen sijoittautuneiden alkoholielinkeinon toimijoiden kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia Euroopan unionin sisämarkkinoilla mahdollistamalla väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi.

Hallituksen esitys toimitettiin lainsäädännön arviointineuvostolle 28.8.2025 ja arviointineuvosto antoi lausuntonsa 24.9.2025. Lausunnossaan arviointineuvosto katsoi, että hallituksen esitysluonnos täyttää kiitettävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset ja arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäysehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen. Keskeisimpänä kehittämiskohteena arviointineuvosto on nostanut esille, että esityksessä olisi hyvä arvioida alkoholilakiin tehtävien muutosten ja ehkäisevään päihdetyöhön tehtävien leikkausten mahdollisia yhteisvaikutuksia. Lisäksi arviointineuvoston lausunnon mukaan esitysluonnoksen perusteella jää epäselväksi, millä keinoin alkoholin etämyyntiin liittyviä valmisteveroja saataisiin perittyä nykyistä enemmän. Aikataulusyistä arviointineuvoston lausuntoa ei ole huomioitu esityksessä.

Keskeisimmät ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia siten, että siinä mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyyntistä ja alkoholiyhtiöstä suoraan asiakkaalle. Tämä toteutettaisiin ottamalla alkoholilakiin vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Toimitusluvan haltijat voisivat toimittaa myös rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia. Laissa säädettäisiin yksiselitteisesti suomalaisille oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltiosta ja ETA-maista. Etämyynnissä voisi ostaa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Alkoholilakiin lisättäisiin rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuisi valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään. Lisäksi laissa määriteltäisiin etäosto ja säädettäisiin selkeyden vuoksi, että etäosto on sallittua, kuten se on ollut sallittua tähänkin saakka. Etäoston oikeustilaa ei muutettaisi esityksellä.

Alkoholijuoman toimittaja saisi vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyyntistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse olisi käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyyntistä. Kaikilla alkoholijuomien toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyyntistä kuljetuksella tilatun alkoholijuoman vastaanottajalle – tulisi olla suoritettuna Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava todistus (*toimituspassi*).

Alkoholijuomien luovuttaminen olisi sallittua vain alkoholilaissa säädettyjen alkoholin myyntiaikojen mukaisesti. Alkoholijuomien luovuttaminen olisi siis sallittua vain kello 9 ja 21 välillä. Alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovuttaminen olisi kuitenkin sallittu vain alkoholiyhtiön vähittäismyyntiaikojen mukaisesti. Lisäksi alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä toimituksen vastaanottaja olisi velvollinen todistamaan vaadittaessa ikänsä alkoholijuoman toimittavalle henkilölle.

Alkoholilaissa säädetyt vähittäismyynti- ja anniskelukiellot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimitusta. Vastaavasti kuin vähittäismyyntissä ja anniskelussa, myöskään toimituksessa alkoholijuomaa ei saisi luovuttaa alle 18-vuotiaalle, henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi eikä silloin, jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä. Lisäksi alkoholilakiin lisättäisiin erikseen sääntelyä alkoholijuomien toimituskieltopaikoista. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa terveydenhuollon palveluyksikköön, päihdehuollon yksiköihin, lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköihin, varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä yleiselle leikkikentälle. Alkoholijuomaa ei myöskään saa

toimittaa ravitsemisliikkeeseen tai muuhun paikkaan, jossa on tarjolla ruokaa tai virvokkeita, kokoontumislaissa tarkoitettuun yleisötilaisuuteen tai yleiselle paikalle, jossa poliisi on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi kieltänyt alkoholijuomien nauttimisen. Alkoholijuomia ei myöskään saisi toimittaa tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

Lupa- ja valvontavirasto perisi valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi toimitusluvan haltijalta vuotuisen valvontamaksun.

Alkoholijuomien markkinointia koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että jatkossa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi sallittua. Näin ollen esitys mahdollistaa Suomeen sijoittautuneille toimijoille toisiin Euroopan talousalueen maihin kohdistuvan väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin. Markkinointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös kotimaan markkinoinnissa eli väkevän alkoholijuoman verkkomarkkinointi olisi jatkossa sallittua myös Suomessa. Väkevien alkoholijuomien markkinointi olisi jatkossa mahdollista myös suoratoistopalveluissa.

Alkoholilain mukainen seuraamusmaksu laajennettaisiin koskemaan myös tilanteita, joissa luvanhaltija rikkoisi alkoholijuoman toimitukseen liittyviä velvollisuuksia tai etämyyjä rikkoisi velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Alkoholilaissa rangaistavaksi säädettyjen alkoholirikkomusten alaa laajennettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimittamisen yhteydessä tapahtuvaa alkoholijuomien luovutusta, mikäli tilanteessa rikottaisiin laissa säädettyä toimituskieltoa kyseisestä pykälästä tarkemmin ilmenevällä tavalla. Alkoholijuomien toimittaja syyllistyisi alkoholirikkomukseen, mikäli hän luovuttaisi tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta alkoholijuomia esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle. Alkoholirikkomusten piiriin kuuluisi jatkossa myös muussa elinkeinotoiminnassa kuin vähittäismyynnissä, toimituksessa tai anniskelussa tapahtuva 37 §:n 1–2 momentin mukaisten luovutuskieltojen rikkominen.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä suhteellisen pieniä tai teknisiä muutoksia esimerkiksi tarkentamalla, ettei tiettyjä pykäläitä sovelleta alle 2,8 prosenttiin alkoholijuomiin.

Pääasialliset vaikutukset

Alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja markkinointiin osallistuville ihmisille työtuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömiä ja välillisiä kustannuksia.

Alkoholin verkkokauppa ja toimitus ovat suhteellisen uusia ilmiöitä alkoholikaupassa. Koronapandemia kiihdytti alkoholijuomien verkkokauppaa maailmanlaajuisesti ja verkkokauppaan sekä toimitukseen liittyviä rajoituksia höllennettiin useissa maissa koronapandemian aikana, jotta elinkeinotoiminnan toimintaedellytykset paranisivat poikkeusoloissa. Alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus uusina saatavuuskanavina luovat uudenlaisia haasteita alkoholin vähittäismyynnin vastuullisuusperiaatteiden noudattamiselle ja valvonnalle. Alkoholi ei ole tavanomainen kulutushyödyke vaan se aiheuttaa monenlaisia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia kuluttajille. Siitä, vaikuttaako alkoholijuomien toimitus alkoholinkulutuksen kokonaismäärään yksilö- tai yhteiskuntatasolla, ei ole suoraa tutkimustietoa. Verkkokaupassa kuluttajilla voi olla taipumus käyttää alkoholiin enemmän rahaa kerralla kuin myymälässä asioidessa, ja suuremmat alkoholimäärät kotona voivat lisätä kulutusta. Lisäksi tilaamisen helppous voisi lisätä joidenkin kuluttajien alkoholijuomien kulutusta. Tästä huolimatta jatkossakin valtaosa kulutetusta alkoholista ostettaisiin todennäköisesti asioimalla fyysisissä myyntipisteissä ja toimituksella ostetun alkoholin osuus olisi todennäköisesti suhteellisen pieni. Näin lakiesitys vaikuttaisi todennäköisesti

suhteelliseen pieneen osaan alkoholin kokonaiskulutuksesta ja siksi esityksen vaikutus alkoholin kokonaiskulutukseen arvioidaan olevan suhteellisen vähäinen. Tähän arvioon sisältyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta. Yksilötasolla alkoholijuomien toimitus ja erityisesti pikatoimitukset voivat vaikuttaa erityisesti alkoholin riski- ja humalakäyttöön ja siten alkoholihaittoihin.

Alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin oikeustila on ollut pitkään epäselvä. Korkein oikeus antoi syyskuussa 2025 ratkaisun (KKO 2025:71), jossa se katsoi, että myyjä ei ollut syyllistynyt alkoholirikokseen, kun se oli harjoittanut Virossa Suomeen suuntautuvaa alkoholijuomien myyntiä virolaisen yhtiön verkkokauppasivustojen kautta. Ratkaisun myötä alkoholin etämyynnin oikeustila selkeytyi huomattavasti. Koska ennakkoratkaisu ohjaa oikeuskäytäntöä, sillä tulisi ilman lain muutostakin olemaan vaikutusta viranomaisen tulkintaan. Esityksellä lakiin lisättäisiin nimenomaiset säännökset etämyynnistä ja siitä, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholijuomia etämyyntimenettelyn kautta. Lakimuutoksen vaikutusten Alkoon arvioidaan olevan pieniä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen selkeytettyä etämyynnin oikeustilaa.

Vaikka etämyynnin oikeustila on ollut pitkään epäselvä, tiedossa on, että etämyyntiä on harjoitettu aikaisemminkin. Alkoholijuomien etämyyntiä ulkomailta ei voida pitää täysin uutena myyntikanavana, vaan jossain määrin vakiintuneena osana suomalaista alkoholimarkkinaa. Etämyynnin osuus alkoholin kokonaiskulutuksesta Suomessa on ollut viime vuosina muutaman prosentin luokkaa. Etämyynnin oikeustilan selkeyttäminen lain tasolla voisi kuitenkin lisätä alkoholin etämyyntiä jossain määrin, sillä osa kuluttajista ei todennäköisesti pitkään jatkuneen epäselvän oikeustilan vuoksi halunnut tai uskaltanut tilata alkoholia ulkomaiselta etämyyjältä. Osaltaan kuluttajien kysyntään vaikuttaisi todennäköisesti se, missä määrin etämyyjät maksaisivat lainmukaiset verot. Jos etämyynnissä ei maksettaisi laissa edellytettyjä veroja, olisi alkoholijuomien ostaminen etämyynnistä edullisempaa kuin kotimaan vähittäismyynnistä ostettaessa. Ulkomaisten verkkokauppojen ja kotimaisen vähittäismyynnin välille tuskin tulee merkittäviä hintaeroja, mikäli etämyynnillä tai etäostolla ostetuista juomista maksetaan verot Suomeen säännösten mukaan sekä huomioidaan vielä kuljetuskustannukset ulkomailta tilattaessa. Alkoholijuomien verollinen hinta olisi siis ulkomaisessa verkkokaupassa todennäköisesti samaa luokkaa kuin kotimaan vähittäismyynnissä.

Tiedossa on, että nykyisin vain murto-osasta etämyynnillä myydyistä alkoholijuomista maksetaan asianmukaisesti verot. Syyskuussa 2024 voimaan tulleessa valmisteverolain muutoksessa säädetään kuljetuksen yksilöivästä tunnistuksesta kuljetuksissa sekä myös ostajan yhteisvastuullisuudesta verojen maksamisessa, mutta vielä ei ole viitteitä siitä, että tämä olisi olennaisesti parantanut verojen maksamista. Alkoholilain muutos voisi lisätä sellaisten ulkomaisten toimijoiden tarjontaa Suomeen, jotka haluavat toimia lainmukaisesti ja ovat nykytilanteessa pitäneet lainsäädäntöä epäselvänä, eivätkä tämän takia ole myyneet tuotteitaan etämyyntinä Suomeen. Määritelmien yhtenäistäminen valmisteverotuslain kanssa ja tietojensaantimahdollisuudet Verohallinnon ja Lupa- ja valvontaviraston sekä Tullin ja Lupa- ja valvontaviraston välillä tukisi osaltaan sitä, että toimijoilla olisi kannuste noudattaa sekä alkoholilain ja valmisteverotuslain säännöksiä. Toisaalta jatkossakin osa toimijoista pyrkisi todennäköisesti kiertämään verovelvollisuuttaan esimerkiksi häivyttämällä omaa osuuttaan kuljetuksen järjestämisessä ja siten esittämällä tilanteen etäostona. Etämyynnin kattava valvonta on haastavaa ja edellyttäisi merkittävästi resursseja, joten veronkiertoon puuttuminen voi olla haastavaa.

Kokonaisuutena alkoholin etämyynnin oikeustilan selkeyttäminen tuskin vaikuttaisi siinä määrin merkittävästi kuluttajien ulkomailta Suomeen tilaaman alkoholin määrään, että sillä olisi merkittäviä vaikutuksia kotimaiseen alkoholin kulutukseen tai kulutuksesta aiheutuviin haittoihin. Tätä arviota tukevat myös viimeaikaiset havainnot Ruotsissa, missä Ruotsin korkein oikeus antoi kesällä 2023 ratkaisun, jossa se katsoi etämyynnin olevan sallittua Ruotsissa tietyin edellytyksin. Ruotsissa etämyynti ei alustavien tietojen mukaan ole noussut merkittäväksi myyntikanavaksi muutoksen jälkeen. Vaikka etämyynti

kasvattaisi suosiotaan Suomessa, voisi etämyynnistä tehdyt hankinnat korvata kotimaan vähittäismyyntiä tai matkustajatuontia. Esityksellä olisi kuitenkin vaikutuksia Alkon markkinaosuuteen, sillä esitys lisäisi kilpailua monopolin alaisille tuotteille. Alko kilpailisi rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavien verkkokauppojen kanssa verkossa toimituksella myydyistä alkoholijuomista. Ulkomaiset toimijat voisivat tarjota kuluttajille monopolin alaisia tuotteita kotiin toimitettuna parhaimmillaan vain hieman pidemmillä toimitusajoilla kuin Alkon verkkokaupasta. Toisaalta lakimuutos parantaisi Alkon toimintamahdollisuuksia siltä osin, kun Alko voisi myydä tuotteitaan toimitettavaksi asiakkaille. Tällä hetkellä kyseinen toiminta on mahdollista vain ulkomaille sijoittautuneille etämyyjille.

Esityksellä olisi tavoiteltuja positiivisia taloudellisia vaikutuksia, sillä se edistäisi kuluttajien kulumahdollisuuksia sekä alkoholijuomia markkinoilla myyvien toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia mahdollistamalla alkoholijuomien toimituksen. Vaikka esitys samalla lisäisi myös yritysten sääntelytaakkaa, olisi esitys kokonaisuudessaan yritystoimintaa edistävä. Toisaalta esityksellä voisi olla negatiivisia vaikutuksia Suomeen sijoittautuneille toimijoille. Ulkomaille sijoittautuneet toimijat voisivat jatkossakin etämyydä Suomeen sellaisia alkoholijuomia, joita Suomeen sijoittautunut alkoholijuomien vähittäismyyjä ei saa lain mukaan myydä, ja joiden myyntiin ei ole edes mahdollista saada lupaa. Lisäksi ulkomaille sijoittautuneet toimijat voisivat jatkossa itse kuljettaa enintään 80 % vahvuisia alkoholijuomia Suomeen ostajille, mikäli olisivat hankkineet toimintaansa toimituslupan. Yrityksille saattaisi olla houkuttelevaa sijoittautua toiseen EU-maahan, josta yritys voi myydä ilman lupa- tai ilmoitusvelvollisuutta esimerkiksi yli 8-prosenttisia alkoholijuomia Suomessa asuville kuluttajille. Lakimuutos voisi lisätä erityisesti sellaisten toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sijoittautuneiden alkoholimyyjien tarjontaa Suomeen, jotka haluavat toimia lainmukaisesti ja ovat nykytilanteessa pitäneet alkoholin etämyyntiä koskevaa oikeustilaa epäselvänä, eivätkä tämän takia ole myyneet alkoholijuomia etämyyntinä Suomeen. Lisääntynyt kilpailu saattaisi näkyä paineena laskea alkoholijuomien hintoja, mutta toisaalta tähän mekanismiin liittyy paljon epävarmuustekijöitä. Tasapuolisten kilpailuedellytysten näkökulmasta merkitystä olisi sillä, miten tehokkaasti huolehdittaisiin toisista EU:n jäsenvaltioista tehtyjen verkko-ostosten verojen maksusta.

Samalla esityksellä voisi olla alkoholihaittoja ja niistä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä järjestyksenpidolle aiheutuvaa kuormitusta kasvattava vaikutus. Yhteiskuntatasolla lakiesityksen vaikutukset alkoholihaittoihin olisivat todennäköisesti melko vähäisiä, mutta joidenkin yksilöiden tai yhteisöjen kohdalla lakiesityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Alkoholijuoman toimituksen yhteydestä alkoholihaittoihin ei ole kuitenkaan olemassa suoraa tutkimustietoa, jonka avulla voisi muodostaa tarkkoja arvioita esityksen yhteydestä alkoholihaittoihin. Sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä järjestyksenpidolle voisi aiheutua esityksestä kustannuksia, mikäli esitys lisäisi alkoholihaittoja tai alkoholista aiheutuvia järjestyshäiriöitä.

Esityksessä ehdotetuilla markkinointisäännösten muutoksilla voisi olla positiivisia vaikutuksia alkoholijuomien vientiä harjoittaviin yrityksiin. Alkoholijuomien viennin arvo vuonna 2023 oli 204 miljoonaa euroa. Suurin osa viennin arvosta muodostui väkevästä alkoholijuomista, joiden osuus alkoholijuomien kokonaisviennistä oli noin 70 prosenttia.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita tavoitteita alkoholimarkkinaan liittyen. Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024) tuli voimaan 10.6.2024. Laki sallii aiempaa vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynnin luvanvaraisessa vähittäismyynnissä. Tammikuusta 2024 voimaan tulleet muutokset alkoholijuomaverossa (HE 37/2023) laskevat oluen verotusta ja korottavat yli 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä välituotteiden ja etyylialkoholijuomien alkoholiveroa. Ehdotettu esitys kohdistuu pääosin samoihin ihmisryhmiin ja toimijoihin kuin vuonna 2024 voimaan astunut lakiuudistus, jossa sallittiin entistä väkevempien alkoholijuomien myynti luvanvaraisessa vähittäismyynnissä. Esityksillä voidaan nähdä olevan yhteisvaikutuksia erityisesti Alkon asemaan. Kun tarkastellaan esityksiä kokonaisuutena, esityksillä on

vaikutuksia monopolin alaan, Alkon aseman oikeutukseen ja Alkon myyntiin. Muilta osin esityksillä ei todennäköisesti olisi esitysten itsenäisiä vaikutuksia merkittävästi vahvistavia yhteisvaikutuksia. Vaikka esityksillä olisi vaikutuksia alkoholijuomien myyntikanaviin, olisivat lakiesitysten itsenäiset vaikutukset todennäköisesti melko samankaltaisia, vaikka toista esitystä ei toteutettaisikaan. Lakiesityksessä ehdotettaisiin, että alkoholijuoman toimitus olisi sallittua, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä. Entistä vahvempien alkoholijuomien myynnin salliminen luvanvaraisessa vähittäismyynnissä ei siis ole vaikuttanut siihen mitä alkoholijuomia voitaisiin lakiesityksen myötä toimittaa kotimaan vähittäismyynnistä. Toisaalta olisi mahdollista, että kynnys päivittäistavarakaupasta tilaamiseen olisi matalampi, kun sieltä voisi ostaa myös ruokaa ja muita tuotteita. Kun tarkastellaan hallituksen koko alkoholipolitiikkaa hallituskaudella toistaiseksi, voidaan sen nähdä sisältäneen alkoholin kokonaiskulutuksen näkökulmasta sekä alkoholin kulutusta todennäköisesti lisääviä toimia (vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynti luvanvaraisessa vähittäismyynnissä) että alkoholin kulutusta todennäköisesti kokonaisuutena laskevia veromuutoksia. Yritystoiminnan näkökulmasta esitys jatkaa hallitusohjelman mukaisia tavoitteita reilun ja avoimen kilpailun edistämiseksi.

Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen

Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna. Alkoholi on myös monien sairauksien taustatekijä. Vaikka alkoholijuomien kokonaiskulutus sekä riskikulutus ovat laskeneet tasaisesti viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana, on alkoholin riskikulutus edelleen yleistä Suomessa.

Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että alkoholin verkko-ostoksia sekä toimituksia (tutkimuksissa terminä home delivery, kotiinkuljetus) hyödyntävissä on keskimääräistä enemmän alkoholin riskikäyttäjää¹. On kuitenkin mahdollista, että alkoholin riskikäyttäjät suosivat verkkokauppaostoja muita kuluttajia enemmän sen sijaan, että verkko-ostaminen sinänsä lisääisi tilaajien alkoholinkäyttöä. Lakiesityksellä voi kuitenkin olla negatiivisia vaikutuksia alkoholihaittoihin erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, jotka käyttävät jo entuudestaan alkoholia paljon.

Monella alkoholiongelmista kärsivällä alkoholijuomien hankinta on edellyttänyt ajokuntoisena olemista, mikä ei alkoholijuomien toimituksen myötä olisi enää välttämätöntä. Mikäli alkoholijuomien toimituksissa lain ehtojen täyttymistä ei kyetä riittävästi varmistamaan, on riski, että alkoholiriippuvuudesta kärsivien alkoholinkulutus lisääntyy, jos alkoholin hankintaa varten ei enää ole tarvetta olla välillä selvänä. Yleisesti ottaen päihtymystilan arviointi on huomattavasti vaikeampaa alkoholijuoman toimituksen yhteydessä, sillä alkoholijuomat luovuttava henkilö ei pysty tarkkailemaan päihtyneen henkilön tuntomerkkejä samalla tavalla kuin myymälässä.

Alkoholijuomien toimitus voikin johtaa joillain henkilöillä juomistilanteiden pitkittymiseen ja suurien alkoholimäärien juomiseen tilauskerralla². Australiassa tehdyssä tutkimuksessa edellä mainittu ongelma on yhdistetty erityisesti pikatilausten yhteyteen.³ Nopea toimitus lisää mahdollisuutta alkoholinkäytön impulsiivisuuteen ja impulsiivisuus on puolestaan keskeinen tekijä alkoholin riskikäytön ja siihen liittyvien haittojen synnyssä. Toisaalta lakiesityksessä alkoholijuomien toimitus olisi rajattu kello 9 ja 21 välille. Tämä

¹ Coomber K. ym. (2023) Characteristics of high- and low-risk drinkers who use online alcohol home delivery in Western Australia. *Drug and Alcohol Review*, 1-9.

² Colbert S ym. (2023) Cross-sectional survey of a convenience sample of Australians who use alcohol home delivery services. *Drug Alcohol Rev.* 42, 986–995

³ Callinan S. ym. (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.

ehkäisisi etenkin hyvin myöhään illalla tapahtuvaa alkoholijuomien impulsiivista tilaamista. Erityisesti suomalaisten humalajuominen (viisi tai enemmän nautittua annosta) ajoittuu usein iltaan. Suomalaisten (20-79-vuotiaat) kotiympäristössä tapahtuneista humalakerroista 74 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00-21.00 ulkopuolella⁴.

Alkoholihaitat ilmenevät ikääntyvillä huomattavasti pienemmillä annoksilla kuin nuorilla. Alkoholijuoman toimitus voisi tehdä helpommaksi erityisesti huonokuntoisten ikääntyneiden henkilöiden alkoholiosotot ja näin lisätä kyseisten henkilöiden alkoholinkulutusta ja niistä aiheutuvia haittoja. Sekä pitkäaikaisesta alkoholinkäytöstä aiheutuvat alkoholihaitat, että kotitapaturmat voisivat lisääntyä, mikäli esitys lisäisi alkoholin käyttöä ikääntyneiden keskuudessa.

Väkevien alkoholijuomien markkinoinnin salliminen nykyistä laajemmin lisäisi alkoholimarkkinoinnille altistumista, millä voisi olla vaikutuksia alkoholin kulutukseen ja sen myötä alkoholin aiheuttamiin haittoihin. Markkinoinnissa olisi kuitenkin jatkossakin noudatettava säännöksiä muun muassa siitä, millainen markkinointi sisällöltään olisi kiellettyä. Lisäksi väkevien markkinointi olisi vastaavasti kuin nykyäänkin kiellettyä muissa kanavissa kuten televisiossa, radiossa sekä sanoma- ja aikakauslehdissä.

Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Suomessa alkoholijuomien tyypillisin juomistilanne on kotiympäristö (oma tai toisen koti tai muu yksityinen tila)⁵. Esitys voisi lisätä alkoholinkäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa. Suomessa on noin 89 000 alaikäistä lasta (noin 8,7 % kaikista alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla biologisilla vanhemmilla on jossain vaiheessa ennen lapsen täysi-ikäisyyttä vakava päihdeongelma.⁶ Vanhempien päihdeongelmista kärsineiden lasten mielenterveysongelmien riski 13–17-vuotiaana on noin puolitoistakertainen ja haitallisen päihteiden käytön riski kaksinkertainen verrattuna lapsiin, joiden vanhemmilla ei ole päihdeongelmaa. Monissa perheissä myös alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvattomuuden tunteelle, erinäisille pelkotiloille ja heitä koskevan huolenpidon laiminlyönnille.

Alkoholi on merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä.⁷ Mikäli esitys lisäisi alkoholinkäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa, kasvaisi riski myös lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen. Alkoholin käytön lisääntymisen ja lähisuhdeväkivallan lisääntymisen yhteys vaikuttaa myös lapsiin. Lapset voivat kotona joutua itse väkivallan kohteeksi vanhemman taholta tai he voivat joutua vanhempien välisen tai toisen vanhemman toiseen vanhempaan kohdistaman väkivallan todistajaksi.

Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokema alkoholin saatavuuden vaikeutuminen⁸ eli käytännössä tehostunut ikärajavaltvonta. Sekä yksityiset vähittäisliikkeet että Alkot ovat tehostaneet ikärajavaltvontaa 2010-luvulle tultaessa. Nykyisin alkoholin toimituksen sallivista maista saadun kokemuksen perusteella alkoholijuomien toimituksessa keskeinen

⁴ Tieto perustuu THL:n tuottaman juomatapatutkimuksen aineistoon vuodelta 2023

⁵ Mäkelä P. ym. (2023) Drinking in the home: what does it entail for younger and older Finns? Drug and Alcohol Review 42, 1004–1012.

⁶ Tutkimuksesta tiivistä 23/2024. Miten yleisiä perheidenpäihdeongelmat ovat? THL:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149101/TUTi2024_023_Miten%20yleisi%c3%a4%20perheiden%20p%c3%a4ihdeongelmat%20ovat_s_korjattu%20290524.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁷ Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Koko perhe kierteessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27, s.31. Verkossa:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁸ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. Drug and Alcohol Review 37, 76–84.

vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy ikärajojen tarkistamiseen ja alkoholin luovuttamiseen alaikäisille. Esityksessä vähittäismyynnissä noudatettavat alkoholijuoman luovutuskiellot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimituksia. Alkoholijuomia ei saisi siten luovuttaa alle 18-vuotiaalle tai väkevien alkoholijuomien osalta alle 20-vuotiaalle. Esityksessä säädettäisiin, että alkoholijuomien toimituksissa vain alkoholijuoman toimittaja saisi luovuttaa alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Vastaavasti kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa, myös alkoholijuomien toimituksissa alkoholijuomien toimittaja olisi rikosoikeudellisessa vastuussa, jos hän tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta luovuttaisi alaikäiselle alkoholijuomaa.

Australiassa tehdyssä tutkimuksessa pikatilaukset olivat erityisen yleisiä alle 25-vuotiailla. Pikatilaukset voivat näin johtaa juomatilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla nautittujen kasvuun erityisesti nuorilla. Toisaalta lakiesitys ei sallisi toimituksia alkoholiannosten kello 21 jälkeen, mikä ehkäisisi myöhään illalla tapahtuvia pikatilauksia ja juomiskertojen pitkittymistä myöhään ilta- ja yöaikaan.

Väkevien alkoholijuomien markkinoinnin salliminen verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa voisi lisätä lasten ja nuorten altistumista alkoholimarkkinoinnille. Toimijat kehittävät jatkuvasti uusia markkinoinnin keinoja osana myynninedistämistoimiaan, johon internet ja sosiaalinen media tarjoavat uudenlaisia mahdollisuuksia. Markkinoinnissa olisi kuitenkin jatkossakin noudatettava säännöksiä muun muassa siitä, millainen markkinointi sisällöltään olisi kiellettyä. Markkinointia ei saisi esimerkiksi kohdistaa alaikäisiin.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Tilastokeskuksen vuoden 2021 väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö –tutkimuksen mukaan ostosten tekeminen verkosta on suunnilleen yhtä yleistä miesten ja naisten keskuudessa.⁹ Silti lakiesityksen pääasiallisten vaikutuksien voidaan arvioida kohdistuvan eri tavoin naisiin ja miehiin. Miesten osalta vaikutukset voivat näkyä erityisesti alkoholin kulutuksen ja sitä kautta alkoholihaittojen kasvuna. Esityksen keskeiset riskit alkoholihaittojen kasvusta liittyvät erityisesti juomistilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla juotujen annosten kasvuun, jonka voidaan nähdä olevan yhteydessä erityisesti pikatilauksiin. Kyseisten riskien voidaan arvioida korostuvan erityisesti alkoholia jo entuudestaan paljon käyttävien yksilöiden kohdalla. Koska miehet kärsivät vakavista alkoholiongelmista huomattavasti naisia useammin, esityksellä voidaan arvioida mahdollisesti olevan enemmän vaikutusta miesten terveyteen kuin naisten terveyteen.

Mikäli kotiinkuljetus lisäisi alkoholihaittoja, näitä lisäongelmia tulisi todennäköisesti kokemaan useampi mies kuin nainen. Alkoholijuomien toimituksen sääntelyllä, luvanvaraisuudella ja viranomaisvalvonnalla voidaan pyrkiä vaikuttamaan riskien realisoitumiseen. Erityisen merkittävänä voidaan pitää sitä, kuinka hyvin alkoholijuomaa toimittaessa noudatetaan esityksen luovuttamiskieltoa päihtyneille henkilöille, jotta alkoholin saatavuus päihtyneille henkilöille ei lisääntyisi esityksen seurauksena.

Alkoholi on lisäksi merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä. Mikäli esitys lisäisi alkoholikäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa, myös riskin lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen voidaan arvioida kasvavan. Suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista on naisia tai tyttöjä. Lähisuhdeväkivalta tapahtuu usein kodeissa tai muilla yksityisillä paikoilla. Koska lakiesityksellä mahdollisesti olisi vaikutusta kotona juomisen lisääntymiseen, voisi se samalla lisätä riskiä myös lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen. Esityksen mukaan alkoholijuomien toimittamisessa noudatettaisiin samoja luovutuskielloja kuin esimerkiksi vähittäismyynnissäkin on tähän saakka ollut. Siten alkoholijuomia ei saisi luovuttaa selvästi päihtyneelle henkilölle. Riskien toteutumisen kannalta merkityksellistä on se, miten hyvin luovutuskielloja noudatetaan.

⁹ Tilastokeskus: Verkkokauppa murroksessa 30.11.2021, https://stat.fi/til/sutivi/2021/sutivi_2021_2021-11-30_tie_001_fi.html

Vaikutukset Alkon asemaan

Etämyynnin oikeustilan selkeyttämisellä voisi olla vaikutuksia Alkon markkinaosuuteen niistä alkoholijuomista, joita suomalaiset kuluttajat kuluttavat. Kun etämyyntiä ei kielletä vähittäismyyntirajan ylittävien juomien osalta, ulkomaiset toimijat voisivat jatkossakin etämyydä Suomeen kaiken vahvuisia alkoholijuomia, kun taas kotimaiset toimijat voisivat myydä enintään 5,5 / 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Lisäksi jatkossa etämyynti olisi sallittu silloinkin, kun myyjä itse toimittaa alkoholijuoman. Tällaisissa tilanteissa myyjältä edellytetään toimituslupaa.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu (2025:71) selkeytti huomattavasti etämyyntiä koskevaa oikeustilaa syyskuussa 2025. Tapauksessa A oli harjoittanut Virossa Suomeen suuntautuvaa alkoholijuomien myyntiä virolaisen yhtiön verkkokauppasivustojen kautta. Tilauksen yhteydessä verkkokaupan asiakas oli voinut valita, noutaako hän tilaamansa alkoholijuomat itse, jolloin asiakas oli voinut myös järjestää kolmannen tahon noutamaan tuotteet myyjän varastolta. Vaihtoehtoisesti asiakas oli voinut valtuuttaa myyjän ehdottaman, myyjästä riippumattoman huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä kuljetusliikkeen kanssa. Jos asiakas oli valinnut jälkimmäisen vaihtoehdon, kuljetusliike oli toimittanut alkoholijuomat asiakkaalle Suomeen. Korkein oikeus katsoi ratkaisustaan tarkemmin ilmenevin perustein, että A ei ollut alkoholilain vastaisesti tuonut maahan alkoholijuomia eikä myynyt niitä Suomessa. Syyte törkeästä alkoholirikoksesta hylättiin.

Korkein oikeus katsoi, että alkoholijuomien myyntitoiminta oli kokonaisuudessaan tapahtunut Virossa ja rajoittunut Suomen ulkopuolelle. Korkein oikeus katsoi, ettei A tuonut alkoholijuomia Suomeen tai myyneen niitä Suomessa alkoholilain vastaisesti. Ostaja oli voinut verkkokaupassa alkoholijuomien tilauksen tekemisen yhteydessä valita noutavansa tuotteet itse ja tällöin myös valtuuttaa itse valitsemansa huolintatähtä kuljetusyhtiön noutamaan juomat verkkokaupan varastolta. Vaihtoehtoisesti ostaja oli voinut verkkokaupassa tilauksen tekemisen yhteydessä valtuuttaa huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa. Kuljetuksesta maksettava hinta oli veloitettu ostajalta samanaikaisesti tilattujen alkoholijuomien kanssa, mutta yhtiö ei ole saanut korvausta kuljetuksesta, vaan kuljetusmaksut on läpikäsitetty huolintayhtiöille. Korkein oikeus katsoi hovioikeuden tuomiossa selvitetyn katsottujen seikkojen perusteella, että huolintayhtiöiden ja kuljetusliikkeiden toiminta ei ollut muodostanut A:n määräysvallassa olleen alkoholijuomien verkkokaupassa myyneen B OÜ:n toiminnan kanssa yhtenäistä tapahtumasarjaa. Huolintayhtiöt ja kuljetusliikkeet ovat olleet B OÜ:iin nähden itsenäisiä ja riippumattomia eivätkä ne ole maksaneet yhtiölle ostajilta saamistaan kuljetuksista välityspalkkiota. A:n tosiasiallinen määräysvalta juomiin on päättynyt yhtiön luovutettua alkoholijuomat huolintayhtiön välityksin kuljetusliikkeelle.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 37 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on mukautettava kaupallisia valtion monopoleja niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Lähtökohtaisesti SEUT 37 artikla edellyttää ainoastaan sitä, että monopolien toiminta ei saa syrjiä muiden maiden kansalaisia eikä artiklassa suoraan oteta kantaa siihen, millä perusteella itse monopolia voidaan ylläpitää. Toisaalta monopolit ovat aina merkittäviä poikkeuksia EU-oikeuden näkökulmasta, jossa lähtökohtana on tavaroiden vapaa liikkuvuus. Kun Suomi liittyi EU:hun, luovuttiin samalla muista alkoholiin liittyvistä monopoleista paitsi vähittäismyyntimonopolista. Vähittäismyyntimonopolia perusteltiin nimenomaan kansanterveyssyillä. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella voidaan pitää sinänsä selvänä, että jäsenvaltiot voivat pyrkiä alkoholin terveydellisten ja muiden yhteiskunnallisten haittojen torjumiseen rajoittamalla alkoholin saatavuutta ja myöntämällä yksinoikeuksia. Rajoitusten on kuitenkin oltava syrjimättömiä ja oikeasuhteisia. Niiden on myös oltava omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän saavuttaminen, eivätkä ne saa rajoittavuudeltaan ylittää sitä, mikä on välttämätöntä. Asetettuihin tavoitteisiin tulisi pyrkiä johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla. Mikäli monopolin ala kutistuisi niin paljon, että se ei enää uskottavasti suojaisi

kansanterveyttä, voisi olla mahdollista, että monopolin oikeutus haastettaisiin EU-oikeuden vastaisena. Koska alkoholin vähittäismyynnin monopolista on sovittu Suomen liittyessä EU:hun ja koska SEUT 37 artikla kuitenkin sallii monopolien olemassaolon, olisi kynnys monopolin haastamiselle EU-oikeuden näkökulmasta todennäköisesti korkea.

Mitä suositumpaa etämyynnistä tulee, sitä enemmän se heikentää Alkon markkinaosuutta. Alkon myynnin mahdolliseen vähenemiseen ja ulkomailta tilaamisen suosioon vaikuttaa todennäköisesti merkittävästi se, miten kattavasti alkoholijuomista maksetaan veroja. Mikäli ulkomailta hankituista alkoholijuomista maksetaan lain edellyttämät verot, alkoholijuoman hinta ei merkittävästi poikkea Suomesta ostetusta alkoholijuomasta. Tällöin kuluttajilla ei välttämättä ole suurissa määrin kannusteita hankkia alkoholijuomaa ulkomailta. Kun etämyynnin oikeustila on ollut epäselvä ja viranomaisten ohjeistukset eivät välttämättä ole olleet kuluttajille selkeitä, vain murto-osasta ulkomailta tilatuista alkoholijuomista on maksettu asianmukaisesti verot. On mahdollista, että jatkossakin ainakin osa etämyyntiä harjoittavista tahoista yrittäisi kiertää veroja, jolloin he voisivat myydä alkoholijuomia edullisesti Suomeen. Osa verkko-ostajista voisi siis päätyä tekemään ostokset hinnaltaan halvemmista, verot kiertävistä lähteistä. Toisaalta esimerkiksi Ruotsissa etämyynti on tietyin edellytyksin ollut sallittua kesästä 2023 lähtien, mutta etämyynti ei alustavien tietojen mukaan ole noussut merkittäväksi myyntikanavaksi.

Etämyynnin oikeustilan selventäminen siten, että etämyynti olisi mahdollista kaikille alkoholijuomille voisi joka tapauksessa aiheuttaa hintapaineita Alkoa kohtaan. Alkolla ei ole yksinoikeusjärjestelmän piirissä olevien tuotteiden osalta suoraa kilpailua Suomen rajojen sisäpuolella. Oikeustilan selkeytymisen myötä etämyynti voi yleistyä, minkä seurauksena hintapaineita voi esiintyä erityisesti monopolin alaisissa tuotteissa eli esimerkiksi viineissä ja väkevissä alkoholijuomissa. Näissä verotus on kuitenkin korkeampaa ja myyntikate jo lähtökohtaisesti pienempi kuin miedoissa alkoholijuomissa. Esimerkiksi Alkossa myydyn 0,7 litran väkevää, 40 prosentista alkoholijuomaa sisältävän pullon myyntihinnasta verojen osuus on 72 prosenttia ja myyntikate 9 prosenttia. Kaikki alkoholijuomaryhmät huomioiden Alkon myyntikate on keskimäärin 17 prosenttia tuotteen alkoholiverollisesta hinnasta. Mikäli Alko joutuisi alentamaan omaa myyntikatettaan, laskisi se Alkon kannattavuutta. Osaltaan Alkon asemaan vaikuttaa se, että Alkolla on erilainen asema etämyyntiin nähden, sillä Alkolla on monopoliasemaansa liittyen lakisääteinen velvollisuus kohdella myyjiä tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Alkoholilain 25 §:n mukaan alkoholiyhtiön päätökset alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyynnistä ja niiden hinnoittelusta tulee tehdä julkisin ja tasapuolisin perustein riippumatta niiden valmistajan tai myyjän kansalaisuudesta tai kotipaikasta. Vaatimus Alkon syrjimättömästä toiminnasta koskee myös alkoholijuomien esillepanoa ja muita myyntijärjestelyjä Alkon myymälässä sekä alkoholijuomien muuta esittelyä kuluttajille. Alkoholilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (151/2018) 16 §:n mukaan Alkon tulee päättää alkoholijuomien hinnoittelusta tuoteryhmittäin siten, että tuoteryhmien myyntiin liittyvät tulot ja keskimääräiset kulut voidaan eritellä. Alko ei siis voi alentaa yksittäisten tuotteiden hintaa, vaan myyntikatteen suuruus koskee koko tuoteryhmää. Kun rajat ylittävän etämyynnin oikeustila selvennettäisiin siten, että monopolin alaisten tuotteiden myynti olisi mahdollista ilman rajoituksia myös muille toimijoille, ei myynti näiden osalta olisi kuitenkaan enää pelkästään yksinoikeuden piirissä vaan vähittäismyynti tapahtuisi kilpailluilla markkinalla. Etämyyjät voivat siis tehokkaammin kilpailla yksittäisten alkoholijuomien hinnoilla.

Suhteessa muihin pohjoismaisiin alkoholimonopoleihin Alkon monopolin alaisten tuotteiden kattavuus on jo tällä hetkellä kaikista pienin. Kesäkuussa 2024 voimaan tullut lakiuudistus vaikuttaa siirtäneen Alkon myyntiä merkittävästi vähittäiskauppoihin ja myös etämyynnin sääntely voisi jossakin määrin siirtää Alkon myyntiä etämyyntiin.

Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esityksen mukaisiin uusiin tehtäviin esitetään lisämäärärahoja Lupa- ja valvontavirastolle. Esityksellä olisi näin vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston toimintamenomomentille (mom. 28.40.04).

Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Voimaantuloa ehdotetaan kuitenkin porrastettavaksi siten, että alkoholijuomien toimituspassikoulutuksia voitaisiin alkaa järjestämään heti lain voimaantullessa. Alkoholijuomien toimituslupia voisi hakea neljän kuukauden kuluessa lain voimaantulosta ja itse toimitustoiminnan voisi aloittaa kuuden kuukauden päästä lain voimaantulosta.

Tarkennettavia seikkoja esitykseen

Sosiaali- ja terveysministeriö tuo esille seuraavat kohdat, joita esityksessä olisi hyvä tarkentaa.

Voimassa olevan alkoholilain 50 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan väkeviä alkoholijuomia voidaan mainostaa alkoholijuomien myyntiin osallistuville, kunhan tämä ei tapahdu kuluttajille avoimena olevassa tietoverkossa. Käytännössä tämä on tarkoittanut väkevien alkoholijuomien mainontaa esimerkiksi alan ammattilehdissä, kuten majoitus- ja ravitsemisalan tai vähittäismyyntiin ammattijulkaisuissa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira antamassa alkoholijuomien markkinointia koskevassa ohjeessa¹⁰ alan ammattilehdiksi on katsottu julkaisut, joiden levikistä valtaosa kohdistuu ammattiryhmiin, jotka osallistuvat alkoholijuomien myyntiin. Voimassa olevan alkoholijuomien markkinointia koskevan 50 §:n rakenne lähtee siitä, että väkevien alkoholijuomien markkinointi on pääsääntöisesti kiellettyä. Lain 50 §:n 3 momentissa säädetään sallituista poikkeuksista tähän pääsääntöön, mihin kuuluu edellä mainittu alkoholijuomien myyntiin osallistuviin kohdistuva sallittu väkevien markkinointi esimerkiksi alan ammattilehdissä. Tätä oikeustilaa ei ole ollut esityksellä tarkoitus muuttaa, mutta nyt esitetyssä muodossaan lakiehdotuksen 50 §:n 3 momentin 3 kohta ei mahdollistaisi alkoholijuomien markkinointia painetuissa ammattijulkaisuissa.

Esityksessä lain 50 §:n rakennetta muutettaisiin siten, että voimassa olevan lain mukaisesta väkevien alkoholijuomien markkinoinnin kieltävästä pääsäännöstä luovuttaisiin. Ehdotetussa 50 §:ssä säädettäisiin erikseen väkevien alkoholijuomien kielletyistä markkinointikanavista. Esityksen 50 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan väkevien alkoholijuomien markkinointi olisi kiellettyä painetuissa sanoma- ja aikakauslehdissä. Koska edellä mainitussa kohdassa ei ole erikseen säädetty painettuja ammattijulkaisuja koskevasta poikkeuksesta, tarkoittaisi se sitä, ettei väkeviä alkoholijuomia voisi jatkossa markkinoida painetussa ammattijulkaisuissa. Tämä olisi tahaton tiukennus nykytilaan verrattuna, minkä vuoksi sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa seuraavaa tarkennusta 50 §:n 2 momentin 3 kohtaan, jotta nykytila ei tiukentuisi:

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, väkevän alkoholijuoman markkinointi on kielletty:

3) painetuissa sanoma- ja aikakauslehdissä **lukuun ottamatta lehtiä, jotka ovat suunnattu alkoholijuomien myyntiin osallistuville.**

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö tuo esille seuraavat korjausta vaativat viittaussäännökset:

¹⁰ Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira): Ohje alkoholin markkinoinnista. Dnro V/32196/2024, 16.07.2024.

- Esityksen 50 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 3 momentin 4 kohdassa olevat viittaukset järjestyslain (612/2003) 1 §:n 1 kohdassa tarkoitettuun yleiseen paikkaan tulisi korjata viittaukseksi järjestyslain 2 §:n 1 kohtaan.
- Esityksen 90 §:n 5 momentin 1 kohdassa oleva viittaus 37 §:n 5 momenttiin tulisi korjata viittaukseksi 37 §:n 6 momenttiin.